

Sygn. akt III UK 50/15

POSTANOWIENIE

Dnia 27 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Wyższej Szkoły [...] w P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
z udziałem zainteresowanych: J. Ś., K. T., A. Z., E. F. i P. O.
o wysokość podstawy wymiaru składek,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 27 października 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 30 czerwca 2014 r., sygn. akt III AUa 157/14,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie, wyrokiem z dnia 30 czerwca 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez odwołującą się Wyższą Szkołę [...] w P. od wyroku Sądu Okręgowego w Przemyślu z dnia 28 października 2013 r., oddalającego odwołania Wyższej Szkoły [...] od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Oddziału w Rzeszowie z dnia 15 września 2010 r., stwierdzających, że płatnik składek nie uwzględnił w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne oraz Fundusz P. przychodu z tytułu wykonywania umowy, w wyniku której ubezpieczeni otrzymali wynagrodzenie

za przeniesienie praw autorskich w okresach i kwotach wskazanych w poszczególnych decyzjach.

Odwołując się Wyższa Szkoła [...] w P. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, zaskarżając ten wyrok w całości i formułując wobec niego zarzuty naruszenia, zarówno prawa materialnego, jak i przepisów postępowania.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na oczywistą zasadność tej skargi oraz na występowanie w sprawie zagadnień prawnych i potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Uzasadniając występowanie wymienionych przesłanek przedsądu skarżąca podniosła, że: „zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 29 maja 2014 r. sygn. akt III AUa 62/14 w sposób oczywisty narusza przepisy prawa w szczególności art. 18 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 1, art. 4 pkt. 9 art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 12 ust. 1, art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych...”. Ponadto, w ocenie autora skargi „...skarga winna być przyjęta i podlegać rozpoznaniu także ze względu na fakt, że w sprawie pojawiają się zagadnienia prawne i zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, a dotyczy to w szczególności wykładni art. art. 18 ust. 1 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt. 1, art. 4 pkt 9 art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 12 ust. 1, art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych”. Dodatkowo skarżąca zwraca też uwagę na wadliwość wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie, która jej zdaniem jest oczywista pomimo podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały w następstwie zwrócenia się przez Sąd Apelacyjny w Rzeszowie do Sądu Najwyższego z zapytaniem prawnym. Zdaniem skarżącej, sytuacja prawna zainteresowanych nie odpowiada stanowi faktycznemu opisanemu w uzasadnieniu do uchwały i samej uchwale Sądu Najwyższego, gdyż w przypadku zainteresowanego skorzystano z prawnie dopuszczalnej możliwości przeniesienia na pracownika autorskich praw majątkowych na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z

dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W tym zakresie skarżąca zwraca zaś uwagę na to, że teza uchwały Sądu Najwyższego dotyczy jedynie ustalenia, iż wynagrodzenie za pracę z tytułu nabycia przez pracodawcę z mocy prawa autorskich praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania przez niego obowiązków ze stosunku pracy stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe. „W przedmiotowej sprawie strony stosunku pracy skorzystały natomiast z możliwości przewidzianej w art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych i zawarły umowę o przeniesieniu tych praw. Oznacza to, że należy przyjąć, iż wynagrodzenie z tytułu nabycia przez pracodawcę autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości

stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania skonstruowany w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz że w sprawie „pojawiają się zagadnienia prawne” (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) i „zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących wątpliwości w orzecznictwie” (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), przy czym twierdzenie o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej autor skargi wiąże z naruszeniem przepisów prawa, na tle których jednocześnie - jak to określa wniosek - „pojawiają się zagadnienia prawne” oraz sugerowana potrzeba wykładni. Taki sposób sformułowania wniosku należy uznać za wadliwy. Nie można bowiem mówić o występowaniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i potrzebie wykładni, a równocześnie - wykorzystując te same przepisy prawa oraz problem prawny - powoływać się na oczywistą zasadność skargi. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, LEX nr 1375412).

Niezależnie od powyższych stwierdzeń wypada również przypomnieć, że istotne zagadnienie prawne jest to zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN

649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Z przedstawionego przez wnoszącego skargę kasacyjną istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne), na czym polega rozbieżność w orzecznictwie i jakich kwestii owa niejednolitość dotyczy. Sformułowane zagadnienie winno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, przez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Natomiast istnienie potrzeby dokonania wykładni przepisów prawnych wymaga wykazania przez skarżącego, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie oraz przedstawienia, na czym polegają związane z nimi wątpliwości lub też opisanie rozbieżności występujących na tym tle w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2014 r., I CSK 691/14, LEX nr 1678062).

Wymagań tych skarżąca nie spełnia, bowiem w istocie ani nie przedstawia abstrakcyjnego problemu prawnego, ani też nie wykazuje występujących w związku z nim rozbieżności w orzecznictwie, na które powołuje się we wniosku, a jedynie

stwierdza sygnalizacyjnie, że dokonana przez Sąd drugiej instancji ocena prawna, dokonana z powołaniem się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11 (OSNP 2012 nr 15-16, poz. 198), jest nieadekwatna do stanu faktycznego niniejszej sprawy.

Odnosząc się z kolei do kwestii oczywistej zasadności skargi, na którą również powołuje się skarżąca, trzeba przypomnieć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego przesłanka ta wynika zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616).

Kluczowe znaczenie w niniejszej sprawie ma ocena Sądu drugiej instancji, że umowy zawarte przez skarżącą (pracodawcę) z zainteresowanymi (pracownikami) wprowadzające do umów o pracę postanowienia o przeniesieniu na pracownika autorskich praw majątkowych (aneksy do umów o pracę) oraz umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych na pracodawcę (płatnika) były nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c., gdyż miały na celu obejście prawa. Wyeliminowanie tych umów z obrotu prawnego powoduje, że stosunki prawne między skarżącą a zainteresowanymi wynikające z praw autorskich regulują odpowiednie przepisy ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W konsekwencji wynagrodzenie wypłacone pracownikom skarżącej, objęte nieważnymi umowami, jest wynagrodzeniem za pracę z tytułu nabycia przez pracodawcę z mocy prawa autorskich praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Co do tego rodzaju wynagrodzenia wypowiedział się zaś Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11 (OSNP 2012 nr 15-16, poz. 198), uznając, że

stanowi ono podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe określone w art. 18 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 4 pkt 9, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W związku z tym (mając na względzie przytoczone wyżej wyjaśnienia dotyczące przesłanek oczywistej zasadności skargi kasacyjnej) nie sposób również uznać, że zaskarżony wyrok w sposób oczywisty narusza wymienione we wniosku przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 14 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji. W odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., mając na względzie fakt, iż organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną domagał się jedynie oddalenia skargi kasacyjnej i tylko z tym wnioskiem wiązał równocześnie sformułowany wniosek o zasądzenie od strony skarżącej na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy podziela zaś jednolicie prezentowany w judykaturze pogląd, że nie ma podstaw do przyznania kosztów postępowania kasacyjnego stronie, która w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie dostrzegła wad tej skargi uniemożliwiających jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania, a wniosek o koszty wiązała z innym oczekiwanym rozstrzygnięciem (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 r., II CSK 397/12, LEX nr 1288636 oraz orzecznictwo tam powołane).